

Універсальні принципи взаємодії держави та бізнесу залишаються незмінними на різних рівнях взаємодії, тоді як конкретні механізми співпраці в значній мірі трансформуються під впливом регіональних детермінант, що зумовлює необхідність урахування труднощів, пов'язаних з різницею швидкостей і різноспрямованістю векторів розвитку, а також високим ступенем диференціації розвитку регіонів. З огляду на це, напрямом подальших досліджень має стати систематизація та типологічне групування видів і форм взаємодії держави та бізнесу на сучасному етапі економічного розвитку.

Література:

1. *Велков В.* Взаємодія влади та бізнесу на регіональному рівні: стан і шляхи вдосконалення / В. Велков // Теорія та практика державного управління. – 2010. – Вип. 2. – С. 187–195.
2. *Друкер П. Ф.* Задачи менеджмента в XXI веке / П. Ф. Друкер. – М. : Вильямс, 2004. – С. 41–43.
3. *Scherrer W.* The role of public private partnerships at the regional level of government and regional innovation policy in particular / W. Scherrer, R. W. McQuaid. – Режим доступу : http://hum.ttu.ee/failid/HKAC%202011/HKAC_Scherrer.pdf.
4. *Zitron J.* Public-private partnership projects: Towards a model of contractor bidding decision-making / J. Zitron // Journal of Purchasing & Supply Management. – 2006. – № 12.

Mytnyk A. A. Targets and Principles of State-Business Interaction at Regional Level.

The paper specifies the targets of state-business interaction at the global, national, and regional levels as well as at the level of economic entities. The principles of partnership between the state and business are summarized, systematized and categorized.

Key words: state, business, interaction, regional level, targets, principles.

Надійшла до редколегії 05.11.2015 р.

УДК 351:331:323/322

М. Л. Пахнін,

*аспірант кафедри політології та філософії ХарPI НАДУ,
м. Харків*

**ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА
НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

Розглянуто основні аспекти взаємодії системи органів публічного управління та громадськості під впливом основних тенденції розвитку глобального інформаційного суспільства. Виявлено роль системи органів публічного управління у формуванні інформаційного суспільства в умовах розвитку Української держави.

Ключові слова: інформаційне суспільство, публічне управління, органи публічної влади, засоби масової комунікації (ЗМК), засоби масової інформації (ЗМІ), мас-медіа.

В умовах становлення та розвитку інформаційного суспільства, коли на задній план відступають промислові ресурси, а головну роль в економічному зростанні країни займають інформаційні послуги та знання, набуває інших форм

практика організації публічного управління, а реалізація демократичних принципів стає найбільш можливою. З метою ефективного здійснення публічного управління варто правильно розуміти концептуальні засади становлення та подальшого розвитку інформаційного суспільства.

Розвиток та становлення інформаційного суспільства в усьому світі є передумовою для еволюційного переходу до наступної стадії розвитку людства, технологічною основою якої є індустрія створення, обробки і передачі інформації. Системі публічного управління належить провідна роль у формуванні інформаційного суспільства, що координує діяльність різних суб'єктів суспільства в процесі його становлення, сприяє інтеграції людей в нове інформаційно-технологічне оточення, розвитку галузей інформаційної індустрії, забезпеченню прогресу демократії і дотримання прав особистості в умовах інформаційного суспільства.

Питання здійснення комунікативних заходів за участю органів публічного управління сьогодні є важливим, але недостатньо вивченим. Певну увагу цим питанням приділяли такі науковці як В. Бебик, І. Виселко, Н. Драгомирецька, Ф. Кирилюк, О. Маруховський, В. Рожков, Є. Романенко, В. Степанов, А. Халецький та ін. Однак відсутнє вивчення цього питання у контексті інтеграції робіт відомих зарубіжних вчених, які займалися розробкою наукових ідей з приводу функціонування інформаційного суспільства. Також окремі аспекти теорії інформаційного суспільства досліджуються у роботах Д. Белла, А. Турена, М. Мак-Люена, Й. Масуда, О. Тоффлера, З. Баумана, С. Гантингтона, М. Кастельса, Є. Вартанової, Є. Андрунас, М. Землянової, В. Андрущенко, А. Сіленко, О. Соловійова, А. Толстоухова, Д. Яковлева та ін.

Метою статті є дослідження інформаційного суспільства, як основного чинника здійснення комунікативної взаємодії органів публічного управління та громадськості.

Досліджуючи питання взаємодії глобального інформаційного суспільства та системи публічного управління, насамперед потрібно категоріально-методологічно визначитися з поняттям інформаційного суспільства, його структурою та системою соціальної комунікації.

Розглядаючи історичну складову поняття “інформаційне суспільство”, варто зазначити, що вперше воно з'являється в 60-х роках в японському місті Нарівні. Разом із ним використовуються такі терміни як “постіндустріальне суспільство” та “суспільство знання”. Якщо розглядати більш точно, термін “інформаційне суспільство” був використаний в Японії у 1966 р. в доповіді групи з наукових, технічних і економічних досліджень, в якій стверджувалося, що інформаційне суспільство являє собою суспільство, в якому вдосталь високоякісної інформації, а також є всі необхідні кошти для її розподілу. В ті часи на заході вважалося, що розвиток обчислювальної та інформаційної техніки є основою формування інформаційного суспільства; інформація набуває глобального характеру; на рух інформаційних потоків вже істотно не впливають державні кордони і різні бар'єри, зрештою, спроби обмежити вільне поширення інформації шкодить тій стороні, яка прагне внести такого роду обмеження; значно виросли можливості збору, обробки, зберігання, передачі інформації, доступу до неї; зростає вплив інформації на

розвиток різних сфер людської діяльності; заглиблюється процес децентралізації суспільства; відбувається перехід до нових форм зайнятості; йде процес формування нових трудових ресурсів за рахунок збільшення кількості зайнятих в інформаційній індустрії. Зважаючи на це, Т. Стоунер стверджував, що інформацію, так само як капітал, можна нагромаджувати і зберігати для майбутнього використання. Також розвиток наукових уявлень та досліджень про інформаційне суспільство пов'язаний з концепцією “трьох хвиль” А. Тоффлера [10].

В даний час, не дивлячись на те що термін “інформаційне суспільство” набув досить широкого поширення, науковці так і не прийшли до єдиного розуміння його основного змісту. Одні вважають, що це суспільство, в якому забезпечується “легкий і вільний доступ до інформації по всьому світу”, інші – що це суспільство, в якому “основними об'єктами і результатами праці більшості є інформація і знання” [5].

Сьогодні поняття “інформаційне суспільство” виступає відповідною гуманітарною категорією, завдяки якій інтерпретується суспільна трансформація, зміна характеру інформаційних потоків, соціокультурних та політичних ідентичностей. Інформаційне суспільство характеризується відкритістю та глобальністю, а розвиток інформаційної сфери пов'язується із диверсифікацією джерел інформування, збільшенням кількості акторів політичної взаємодії, удосконаленням технічного спорядження влади і громадян (доступ до комп'ютерних технологій, мобільного зв'язку, інформаційних мереж, пов'язаних із Інтернет – Facebook, Twitter, Livejournal та ін.). При цьому мережі структур спілкування, які складаються у політиці і є підкріплені відповідними електронно-технічними засобами на зразок Інтернету, принципово не піддаються інформаційному контролю [9, с. 9].

Система соціально-політичних відносин сучасного суспільства формується під впливом глобалізації, ідеології інформаційного суспільства, геополітичної конкуренції в інформаційно-психологічному просторі, а також інформаційного протиборства, що приймає в сучасних умовах формування інформаційного суспільства такі агресивні і соціально небезпечні форми, як інформаційно-психологічна експансія, інформаційно-психологічна агресія, інформаційно-психологічна війна. Отже інформаційне суспільство це стан розвитку суспільних і, перш за все, виробничих відносин, при якому основна частина валового продукту створюється не за рахунок матеріального виробництва, а на основі створення та продажу наукомістких технологій, інформаційних продуктів, тобто результатів інтелектуальної праці громадян. [6; 7].

Розглядаючи особливості діалогу між владою та громадськістю в умовах інформаційного суспільства не можна не згадати ім'я американського соціолога Д. Белла, який у своїх працях “Настання інформаційного суспільства” [1] та “Соціальні рамки інформаційного суспільства” [2] також висловлював думки з приводу такої взаємодії. Зокрема, на думку вченого, виступи з боку суспільства проти бюрократії і прагнення до участі – це тема, що знайшла відображення в крилатому виразі “люди хочуть мати можливість впливати на рішення, що впливають на їхнє життя”. На протигагу старим централізованим бюрократичним формам управління у всіх сферах життя повинні з'явитися нові моделі.

Досліджуючи інформаційне суспільство та його вплив на розвиток системи публічного управління буде доцільним також розглянути поняття “публічне управління”. У сучасних умовах, за визначеннями А. Мельника та О. Оболенського, поняття “публічне управління” зорієнтоване на реалізацію публічних (загальних) інтересів і включає такі складові, як державне управління (суб’єктом є органи державної влади) і громадське управління (суб’єктом є громадські інституції). Як елементи публічного управління державне і громадське управління взаємодіють, взаємодоповнюють одне одного, виходячи з єдності публічних інтересів та доцільності узгодження управлінського впливу з метою посилення його дієвості. У системі публічного управління визначальну роль відіграє державне управління, яке здійснює управлінський вплив на всі сфери суспільного життя. Водночас в умовах розгортання демократичних перетворень зростає активність і громадських структур в управлінні не тільки громадськими, а й державними справами, у розв’язанні суспільних проблем [8].

Програма розвитку ООН послуговується визначенням, запропонованим американським ученим Джеєм М. Шавріцом у Міжнародній енциклопедії державної політики та адміністрування. На думку вченого: “Публічне управління – це галузь практики і теорії, яка є ключовою для публічного адміністрування та зосереджена на внутрішній діяльності державних установ, зокрема на вирішенні таких управлінських питань, як контроль, керівництво, планування, організаційне постачання, забезпечення інформаційними технологіями, управління персоналом, та оцінки ефективності” [3].

У свою чергу, Крістофер Поллітт, професор з публічного управління Лювенського католицького університету, стверджує, що термін “публічне управління” може вживатися в щонайменше трьох основних значеннях:

- діяльність державних службовців і політиків;
- структури і процедури органів державної влади;
- системне вивчення чи то діяльності, чи то структур і процедур [13, с. 12–13].

На практиці, публічне управління включає діяльність, яка забезпечує ефективне функціонування всієї системи органів державної влади і органів місцевого самоврядування та передбачає широке залучення різних зацікавлених сторін до розробки і реалізації державної політики та впровадження системи взаємного контролю. Відповідно до теорії публічного управління діяльність уряду і неприбуткових організацій в деяких важливих питаннях є подібною до діяльності установ приватного сектора.

Сучасний етап публічного управління в Україні характеризується появою нових інституцій, які прямо або опосередковано перебирають чи отримують, через процедуру делегування, певний набір функцій, що в силу об’єктивних та суб’єктивних обставин не можуть ефективно виконувати органи державної влади. Такими інституціями, як правило, виступають громадські організації: галузеві об’єднання, політичні партії, великі бізнес об’єднання, професійні об’єднання, спілки тощо. По суті перелік таких об’єднань створює окремий вид суб’єктів публічного управління, які активно впливають на розвиток суспільства. Отже ключовим аспектом публічного управління виступає народ, на відміну від державного управління де ключовим аспектом являється держава. Один з сучасних

дослідників публічного управління Гірт Букерт наголошує на тому, що “публічне управління не є якимось нейтральним, технічним процесом, натомість є діяльністю, яка тісно пов’язана із політикою, законом та громадянським суспільством”.

Розглядаючи питання взаємодії інформаційного суспільства та системи публічного управління варто зазначити, що сьогодні універсальні тенденції розвитку публічного управління, зберігаючи тенденцію до контролю над інформацією, упевнено витісняють саму можливість відповіді населення (тобто безпосередньо комунікаційну складову політичної взаємодії) на периферію стосунків влади і громадян. Що вказує на те, що наслідки інформаційного шоку у посткомуністичному суспільстві набагато небезпечніші, ніж привид перспективи тотального контролю над соціумом з боку навіть найбільш потужних фінансово-промислових груп [12].

Перехід до нових стратегій використання публічної інформації з метою реалізації владних повноважень й керування суспільством показав, що на сьогодні держава не може претендувати на лідерство й конкурентоспроможність без ефективної державної інформаційної політики, освоєння нових методів підтримки контактів владних структур з інститутами цивільного суспільства, без розуміння завдань в інформаційній сфері, адекватних сучасним реаліям [4]. У зв’язку з цим підвищення рівня вірогідності, надійності інформації, ефективніше використання інформаційних ресурсів, зовнішніх і внутрішніх інформаційних каналів підвищують якість управлінських рішень органів публічної влади.

Важко також заперечувати величезний вплив інформаційних процесів на розвиток системи публічного управління. У цьому контексті заслуговують на увагу дослідження різноманітних технологій взаємодії людини і держави у працях В. Бакуменка, Б. Кухти, А. Ліпенцева, Я. Малика, П. Надолішного, Н. Нижник, А. Чемериса, Л. Шкляра та ін. Ними доведено, що для ефективної роботи органам публічної влади необхідно використовувати новітні інформаційні технології й проводити виважену державну інформаційну політику. У зв’язку із цим необхідні нові реальні кроки, що розширюють поле інформаційного впливу й взаємодії влади, бізнесу та суспільства. Потрібне радикальне відновлення державних структур, а також їх методів управління й технологій. Якісні зміни необхідні всій системі впливу публічного управління на формування інформаційних потоків у сфері державної політики й економіки [11].

Сьогодні інформаційне суспільство висуває свої власні вимоги до органів державної влади і місцевого самоуправління. Відбувається зміна варіантів функціонування: від адміністративно-командного, коли роль громадськості мінімізована, до демократичного, коли роль громадськості є найбільшою за всю історію існування людства. І сьогодні ми бачимо, що саме такий варіант є більш цікавим економічно, бо створює більше можливостей для розвитку країни. Ф. Фукуяма в свій час вбачав негативні наслідки для СРСР саме в тому, що економічна конкуренція примусила вивести на перші позиції інженерів, вчених, які мали інші уявлення про демократію, ніж номенклатура. Тобто необхідність змін економічних призвела до змін політичних.

Інформаційне суспільство дає змогу задовольняти нові типи вимог, що виникають сьогодні і будуть виникати завтра. Можна перерахувати такі

відмінності, за якими цей новий світ відрізняється від звичного: більша динаміка розвитку, яку не можна порівняти, наприклад, з аграрним суспільством, коли роками не було ніяких нових подій; вироблення більш суттєвих адаптивних можливостей в людини, оскільки вона частіше потрапляє в неочікувані ситуації; більша відкритість до інноваційних технологій. Головною своєю рисою суспільств минулого (на кшталт конфуціанського Китаю), навпаки, була закритість до інформації з інших суспільств. Вони робили це, піднімаючи себе на недосяжний для інших рівень. Представники інших суспільств не розглядалися як рівні.

Демократія є щоденним процесом відстоювання власних прав з боку громадян. Демократичні уряди так само, як і недемократичні, намагаються заховати невідому для них інформацію, що яскраво демонструє вся історія минулого сторіччя. Природна реакція на негативні вчинки Р. Ніксона чи Б. Клінтона стає національною реакцією виключно завдяки оптимальному функціонуванню ЗМІ. Замовчування негативу може призвести, навпаки, до політичної кризи.

Е. Тоффлер писав про “демасифікацію” комунікацій як про важливу рису інформаційного суспільства. Наступним кроком з демократичного управління суспільством теж має стати “демасифікація” впливу кожного окремого громадянина на владу. І тут найближчі роки дадуть можливість побачити типи взаємодії. Розвиток зв’язків з громадськістю також демонструє експлуатацію саме зворотного зв’язку від населення до влади, коли влада стає принципово залежною від інтересів населення. В цьому ж напрямку працює і ідея електронного уряду як варіант відкритості, але вже в інтернет-просторі.

Інформаційне суспільство є відкритим суспільством, де є можливість відстоювати свої погляди не лише для більшості, до чого ми більше звикли, а й для меншості. Тому відбувається суттєве ускладнення управлінських механізмів, які мають працювати не лише з гомогенним матеріалом, а й гетерогенним. У минулому всі види пропагандистських війн, включаючи “холодну війну”, працювали на те, щоб максимальним чином сегментувати єдине суспільство, в результаті дестабілізуючи його як систему. До речі, прозорість влади створює набагато менші можливості для застосування подібних технологій в майбутньому.

Аксіома відкритості влади є єдиною відповіддю на нові можливості інформаційних технологій з управління масовою свідомістю з боку влади. Ця антитеза маніпулюванню захищає населення від можливих негативних наслідків. Концентрація влади гальмується завдяки прозорості й відкритості її дій. Це стає одним із варіантів контролю з боку громадськості, тобто відбувається перерозподіл влади, хоча б і на інформаційному рівні. Але оскільки інформаційний рівень легко перекодується у владний (загадаймо відомий ефект CNN, коли владні рішення приймаються під суттєвим тиском ЗМІ), то статус прозорості й відкритості набуває нового значення.

Однією з передумов сталого демократичного розвитку суспільства є інформаційна відкритість органів публічної влади. Саме прозорість дій влади є головною запорукою здійснення ефективної політики, уможливлення громадського контролю і зміцнення довіри до себе з боку людей. У всіх демократичних країнах влада зобов’язана виконувати чіткі процедури інформування громадян про свою діяльність і використовувати механізми залучення громадськості до формування державної політики та до оцінювання якості її реалізації.

Отже, можна зазначити що формування інформаційного суспільства зумовлене вимогами часу. Питання розвитку інформаційного суспільства стає питанням державної ваги, оскільки економічний, політичний та соціальний потенціали країни прямо залежать від інформаційно-інтелектуального потенціалу її населення. Однак слід зазначити, що вплив інформаційних і комунікаційних технологій на розвиток суспільства може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Щоб уникнути їх негативного впливу на суспільні відносини, органи публічної влади повинні регулювати процес формування інформаційного суспільства. І з одного боку, створювати умови для вільного доступу своїх громадян до інформації, з іншого – захищати їх приватне життя від несанкціонованого втручання. В Україні ще повністю не розроблена власна Концепція формування інформаційного суспільства, однак у цьому напрямку спостерігаються позитивні зрушення. Проте головною умовою успішної розбудови інформаційного суспільства в Україні має бути узгодженість дій усіх гілок влади, а також усіх її рівнів – від центрального до органів місцевого самоврядування з метою поєднання зусиль на стратегічних напрямках.

Література:

1. *Белл Д.* Грядущее постиндустриальное общество [Текст] / Д. Белл. – М. : Академия, 1999. – 956 с.
2. *Белл Д.* Социальные рамки информационного общества / Д. Белл // Новая технократическая волна на Западе. – М. : Прогресс, 1986. – С. 330–342.
3. Глосарій Програми розвитку ООН. – Режим доступу : <http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministrationGlossary/>.
4. *Григор О. О.* Формування інформаційного суспільства в Україні в контексті інтеграції в Європейський Союз (державно-управлінський аспект) : автореф. дис. ... канд. держ. впр. : 25.00.01. / О. О. Григор ; Львів. регіон. ін-т держ. упр. НАДУ при Президентіві України. – Львів, 2003. – 20 с.
5. *Дзьобань О. П.* Інформаційна безпека в умовах глобалізаційних тенденцій: до проблеми осмислення сутності / О. П. Дзьобань // Гуманітарний вісник ЗДІА. – Х., 2006. – Вип. 24.
6. *Емельянов Г. В.* Проблемы обеспечения безопасности информационного общества / Г. В. Емельянов, А. А. Стрельцов // Распределенная конференция “Технологии информационного общества 98 – Россия”. – Режим доступу : <http://www.iis.ru/events/19981130/streltsov.ru.html>.
7. Информационное общество: Информационные войны. Информационное управление. Информационная безопасность / под ред. М. А. Вуса. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1999.
8. *Мельник А. Ф.* Державне управління : підручник / А. Ф. Мельник - К. : Знання, 2009. – 582 с.
9. *Соловьев А. И.* Политическая коммуникация: к проблеме теоретической идентификации / А. И. Соловьев // Политические исследования. – 2002. – № 3. – С. 9.
10. *Тоффлер Э.* Третья волна : [пер. с англ.] / Э. Тоффлер. – М. : АСТ, 2004. – С. 20–51, 618–698.
11. Формування, інтеграція та використання інформаційних ресурсів органів державної влади / О. Г. Додонов, О. В. Нестеренко, А. В. Бойченко, О. А. Бойченко // Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2002. – № 3/4. – С. 69–75.
12. *Яковлев Д. В.* Комунікативні чинники формування демократичної політики / Д. В. Яковлев // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2007. – Вип. 9. – С. 167–175.
13. *Pollitt C.* Public Management Reform: A Comparative Analysis / C. Pollitt, G. Bouckaert. – Oxford : University Press, 2004. – 240 p.

Pahnin M. L. Information society impact on public administration development.

The main aspects of the interaction of the system of public administration and the public, under the influence of the main trends of the global information society. The role of the system of public administration in the formation of information society in the development of the Ukrainian state.

Key words: information society, public administration, public authorities, mass communication (mass media), media (Media) media.

Надійшла до редколегії 10.11.2015 р.

УДК 351:328:328/329

І. В. Решевець,

аспірант кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарPI НАДУ, м. Харків

ПОЛІТИКО-АДМІНІСТРАТИВНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС

Статтю присвячено теоретико-методологічному обґрунтуванню базових основ назрілого реформування політико-адміністративної системи України. Використовуючи історичний підхід, розкрито основні етапи формування політичного та адміністративного устрою України у процесі становлення української державності з XII по XXI ст.

Ключові слова: політико-адміністративний устрій, державність, система управління, органи влади, губернія, повіт.

Політико-адміністративний устрій відіграє важливу роль для держави, він є її необхідним атрибутом та невід’ємним чинником стабільності діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Ефективний устрій є визначальним фактором для здійснення належного державного керівництва суспільного життя. Вивчення тих чи інших компонентів політико-адміністративного устрою України триває більше 150 років, проте на сьогодні не існує цілісного історіографічного аналізу поглядів дослідників на цей устрій. Тому і виникає потреба в такому аналізі.

Усіх дослідників, які зробили певний внесок у вивчення політико-адміністративного ладу Київської Русі, можна умовно розділити на три великі групи. До першої групи можна віднести представників російської та української дорадянської історіографії, до другої – представників радянської історіографії, а до третьої – сучасних українських та російських істориків. Ще одна група дослідників – зарубіжних – вивчала і вивчає Київську Русь досить фрагментарно (за деякими винятками). Хоча у межах кожної з трьох основних груп й існують різні школи та напрямки, проте більшість їх представників в цілому дотримувалися схожих поглядів, що максимально узгоджувалися з загальнодержавною ідеологією (“офіційною історіографією”).

Більшість російських та українських дорадянських істориків дотримувалися думки, що основою політико-адміністративного устрою Київської Русі була князівська